

щодо військовополонених, більшість піддається постійним катуванням, неможливим для життя умовам[5].

Важко достеменно вказати статистику злочинів проти гідності, вчинених рашистами проти українців. Жодні цифри не передадуть жах, нестерпний біль, страждання, які пережили та переживають наші люди. Це колективна травма, глибина якої не вимірювана. Право на гідність – це право високо розвинутого суспільства, і в умовах, які постійно нівелюють це право, українці показують надзвичайно потужне єднання, боротьбу за це право. Це боротьба за гідність народу і ми виграємо її!

Література

1. Кучера Т. Біоетика: огляд найактуальніших проблем. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32607765.pdf>
2. Костенко М. Людська гідність у сучасних українських суспільно-політичних реаліях. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/19035/1/15.pdf>
3. Островська Б. Право на життя й цілісність особи: біоетичні аспекти еволюції прав людини. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/2909/1/26.pdf>
4. Сайт Офісу головного прокурора URL: <https://www.gp.gov.ua/>
5. Злочини катування під час збройного конфлікту Росії проти України: міжнародний гуманітарний аспект. URL: <https://www.helsinki.org.ua/articles/zlochyny-katuvannia-pid-chas-zbroynoho-konfliktu-rosii-proty-ukrainy-mizhnarodnyu-humanitarnyu-aspekt/>
6. Не більше третини українських військовополонених утримують із дотриманням женецьких конвенцій. URL: <https://www.helsinki.org.ua/articles/ne-bilshe-tretyny-ukrainskykh-viyskovopolonenykh-utrymuiut-iz-dotrymanniam-zhenevskykh-konventsii/>

УДК 316.443

Т.Чоп, викл.; Д. Мізерецька

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ДОСВІД ПОДОЛАННЯ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ ВІЙСЬКОВИМИ ЖУРНАЛІСТКАМИ

T.Chop; D. Mizeretska

THE EXPERIENCE OF OVERCOMING GENDER STEREOTYPES BY MILITARY JOURNALISTS

Для сучасного світу гендер є важливим поняттям у багатьох наукових дисциплінах, таких як: соціологія, психологія, антропологія, політична наука, історія та інші. Поняття «гендер» (від англ. «gender» – рід) у словнику гендерних термінів - це змодельована суспільством та підтримувана соціальними інститутами система цінностей, норм і характеристик чоловічої й жіночої поведінки, стилю життя та способу мислення, ролей та стосунків жінок і чоловіків, набутих ними як особистостями в процесі соціалізації, що насамперед визначається соціальним, політичним, економічним і культурним контекстами буття й фіксує уявлення про жінку та чоловіка залежно від їх статі (Мельник, 2004, с. 11) [1]. Найбільш актуальною концепцією гендеру є його розуміння як політики рівних прав і можливостей чоловіків та жінок. Використання гендерних підходів дозволяє досліджувати соціальні та культурні явища з урахуванням статі та її впливу на життя, аналізує місце і роль людей у суспільстві [2].

Поняття «гендерна роль» та «гендерний стереотип» пов'язані з нормативними уявленнями про те, як мають поводитись чоловіки та жінки у соціумі. Оцінка гендерних ролей з позиції їхньої нормативності негативно впливає на людину, оскільки є обмежуючою позицією, в якій немає місця всебічному розвитку, психологічному

комфорту, натомість є тиск та ігнорування. Застиглі зразки нормативної гендерної поведінки називають гендерними стереотипами.

Найбільш яскраві гендерні стереотипи практично розводять чоловічу та жіночу ідентичності, призводячи до крайньої поляризації. Такий тип поляризації називається гендерним і розглядає чоловіків та жінок як кардинально різні сутності, характеристики та функції яких не збігаються. Натомість створюється ілюзорне враження, про те, що самі групи жінок та чоловіків є однорідними всередині. Важливо, що суспільство більшу увагу приділяє увазі відмінності між чоловіками та жінками, ніж подібності. Позиції перформативної теорії культури дозволяють об'єднати соціальний та культурний виміри гендеру та вийти за межі традиційних практик контролю, які досі широко розповсюджені в українському суспільстві [3].

Ідея теорії перформативності полягає у тому, що гендерні ролі не є статичними, задалегідь визначеними ролями, а є результатом дії та взаємодії людей у соціальному контексті. Таким чином, перформативність дозволяє гендерним ролям бути більш гнучкими та динамічними, залежно від контексту та ситуації. Руйнування гендерних стереотипів допоможе знизити статево дискримінацію і збільшити кількість можливостей для тієї чи іншої статі, покращити їх ментальний стан, поведінку та почуття. Одним із досвідів, які можна розглянути в контексті перформативності є досвід військових журналісток.

Попри те, що традиційно зона бойових дій сприймається як простір, де домінуючим є чоловіче начало, у всі часи значна кількість жіноцтва виконувала різні ролі у військових конфліктах. Звичайно, «маскулінізація місця, де розгортається конфлікт, визначає досвід різноманітних людей, які перебувають у цій небезпечній зоні» [4]. І оскільки важкий досвід смерті, каліцтва, жахливі умови життя, сприймався як такий, який може витримати лише представники «сильної» половини людства, усі учасники бойових дій традиційно мали бути чоловіками. Натомість, дослідження показують, що жіночі репортажі про війну існують відтоді, як виникає поняття військової журналістики. Від середини ХХ століття суттєво зростає кількість військових журналісток: від 4% після II Світової війни до 20% у середині 80-х років і особливо після терористичного акту 11 вересня 2001 року в США [4]. Сумним фактом є те, що попри істотне збільшення кількості жінок у військовій журналістиці, не відбувається пропорційне зниження сексизму, мізогінії, публічного осуду та дорікань у нехтуванні «традиційною» сферою обов'язків – домашнім господарством. Військове середовище все ще залишається найбільш жорстоким, ворожим та непримиренним простором по відношенню до присутності жінки у сферах, далеких від «традиційних».

Проте, на користь позитивної присутності жінок у військовій сфері свідчать низки наукових досліджень. Так, дослідження Ліндсі Палмер та Джада Мелкі, яке спирається на 72 інтерв'ю з воєнними репортерками показує, що жінки орієнтуються в нестабільних зонах конфлікту застосовуючи стратегію, яку автори називали перформативною «зміною форми» — процесу, під час якого журналістки часто змінюють характеристики своєї гендерної ролі, що допомагає їм ефективно орієнтуватися в жорстких умовах та за нестандартних ситуаціях, з якими вони стикаються. Важливо те, що ці гендерні перформанси не є агресивною зміною себе: вони є стратегічними способами орієнтації, які спираються на культурно сконструйовані уявлення про гендер у зонах конфлікту. Результати показують, що репортерки маніпулюють певними гендерними очікуваннями, коли знаходяться у зоні бойових дій. Своєрідні гендерні перформанси за їхньої участі можуть змінюватися залежно від аудиторії. Наприклад, поведінка репортерки може бути різною для колег-чоловіків чи для потенційних джерел інформації. Жінки можуть поставити на передній план певний аспект своєї статі (видаватися слабкими, беззахисними, примітивними),

коли стикаються з людьми, які можуть становити для них загрозу, чи є відвертими сексистами. Змінюючи свою гендерну «форму»/роль в будь-який момент, журналістки можуть більш ефективно та безпечно досягати своїх цілей на місцях і водночас допомагати своїм колегам-чоловікам якісно виконувати роботу [4].

Така перформативна «зміна форми» гендерної ролі є чудовим зразком її гнучкості та різноманітності, яка дозволяє переосмислити сталі гендерні очікування гендерних стереотипів.

Література

1. Шевченко, З. В. (Уклад.). (2016). Словник гендерних термінів. URL: <http://a-z-gender.net/ua/%D2%91ender.html>
2. Романенко В.О. До питання історії появи у лінгвістиці термінів гендер, маскуліність, фемінність (2015). URL: <http://mova.onu.edu.ua/article/download/68186/63389>
3. Perfomativivty. URL: <https://www.hse.ru/ma/visual/perform>
4. Melki, Jad, Palmer, Lindsay. Shape shifting in the conflict zone. DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/1461670X.2016.1161494>

УДК 159.9

І. Шульга, канд. пед. наук

*Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимир Гнатюка,
Україна*

БЕЗПЕЧНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ: ІНКЛЮЗИВНИЙ І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИЙ АСПЕКТИ

I. Shulha, Ph.D.

A SAFE LEARNING ENVIRONMENT UNDER MARTIAL LAW: INCLUSIVE AND HEALTHY ASPECTS

Проблема організації освітнього середовища давно стоїть на порядку денному, що підтверджується низкою нормативних документів у сфері освіти (Концепція «Нова українська школа» (2016 р.), Закон України «Про освіту» (2017 р.), Наказ МОН України «Про затвердження Порядку проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти» (2019 р.), Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі (2020 р.), Концепція безпеки закладів освіти (2023 р.) та інші). Проаналізувавши їх зміст, ми дійшли висновку, що важливими принципами, які беруться за основу при організації освітнього середовища в закладі освіти має бути безпечність, інклюзивність та здоров'язбереження усіх учасників освітнього процесу. Зокрема, як зазначено у Національній стратегії розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі, однією із стратегічних цілей є «безпечність, доступність та інклюзивність освітнього середовища – у закладі освіти створені умови, що забезпечують належні та безпечні умови навчання, виховання, розвитку учнів, формування у них гігієнічних навичок та засад здорового способу життя, створені умови фізичної та психологічної безпеки учнів, з урахуванням їх потреб та можливостей, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх дітей, у тому числі з особливими освітніми потребами» [3].

Водночас сьогодні констатуємо нові виклики для освіти, зумовлені повномасштабним вторгненням росії в Україну, що передусім стосуються збільшення кількості неповнолітніх внутрішньо переміщених осіб, у тому числі дітей з особливими освітніми потребами, тих, хто проживає у прифронтовій зоні чи на